

עוצי השרה

מבית מכון - 'מרגניתא דרבי מאיר'

להוצאת תורות רבונ"ק לבית דראהביטש - סטרעליסק - סטריא

• פרשת וארא תשפ"ד • שנה ג' גליון קי"ח •

שרה הנוטה

וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי הוי"ה לא נודעתי להם, וגם הקימותי את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען את ארץ מגוריהם אשר גרו בה" (שמות ו' ג'-ד')

ולזה רמו הקדוש ברוך הוא למשה ואמר לו "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי כו' וגם הקימותי את בריתי", ר"ל, כי יען נגליתי באל שדי לכן נתתי להם מצות ברית מילה, כי הכל אחד הוא כנ"ל.

וממילא יובן כי ענין 'וגם הקימותי את בריתי אתם' רומז על הברית מילה שנתן הקב"ה לאברהם אבינו ע"ה, וציוה אותו על זה לדורות הבאים הלאה.

והנה כבר ביררתי שענין אמת הוא שאין שום הוכחה על הדבר רק האמת עד לעצמו, וכמו כן מראה האמת כחו אפילו כשיש מקום לטעות ח"ו, כמו בתחילת התורה "בראשית ברא אלהים" כמו שכתבתי לעיל, להכי נקראת המילה גושפנקא דמלאכא, שהוא חותמו של הקדוש ברוך הוא שהוא אמת, שהאמת עד לעצמו, כן המילה אף על פי שהוא מורה ח"ו כמו שטען הרשע הנ"ל, אף על פי כן אנחנו בני ישראל מכירין האמת מצד עצמו.

ועל פי זה יובן מאמר רבותינו ז"ל שפתחנו בו 'כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכולו מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית', משום דלכאורה הוה ליה למימר העדות מענין הבריאה בתחילתה, להתחיל מן הארץ היתה תוהו ובהו, והשם יתברך ברא יש מאין, ולמה העמידו חז"ל העדות על מאמר ויכולו, שהוא מגמר המלאכה.

אך הוא הדבר אשר ביארנו, כי רצון הבורא ברוך הוא וברוך שמו היה שנהיה עובדים אותו מצד הוכחה, לכן 'אמר לעולמו די', וכבר אמרנו שזה הענין בעצמו בהתורה בתחלת מעשה בראשית.

והיו ניכרים מהות הפועל ודמיונו בהפעולה, אך יען שאמר הקדוש ברוך הוא לעולמו די, ואינו ניכר מתוך פעולתו, לזאת כפרו האומות.

...וגם עינינו הרואות שקול די' שיצא בעשרת הדברות לא פסק לעולם, כי זה הוא ההתעוררות שבא לו לאדם בכל יום, והמבין יבין...

וא"כ לעתיד דכתיב {צפניה ג' ט'} {כי אז אהפוך אל עמים וגו' לעבדו שכס אחד" ויהיו הכל מודים על אלוהותו יתברך שמו ויתעלה, יתוקן זאת מה שבא מ'מלכות שדי'.

ברית מילה הוא ג"כ בחי' צמצום וגבול בנבראים

וא"כ מה שנצמח משם שדי ומה שנצמח מברית מילה הכל אחד הוא, שכמו שמחויב להיות הפעולה דוגמת הפועל בלתי תכלית, אף על פי כן רצה הקדוש ברוך הוא ואמר לעולמו די, שיהיה הכל מצד האמונה ולא מצד החקירה והשכל, כן הכי נמי בברית מילה, אף על פי שמחויב הוא שהפועל השלם לא יוציא מתחת ידו פעולה שצריכה עדיין תיקון, וא"כ האיך יצטרך האדם להשלים את עצמו אחר שהוא בריאה של הבורא ית', והבורא ית' אין בו שום חסרון ואינו צריך שום תיקון, אף על פי כן רצה הקדוש ברוך הוא לצרף את ישראל ולהוציא פעולה כזה.

לזה בעת שציוה הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו ע"ה על ברית מילה אמר לו "אני אל שדי" שאמרת לעולמי די אף על פי שהוא נגד אות השלימות, כן התהלך לפני והיה תמים במילה אף על פי שהוא נגד אות השלימות במאמר הרשע.

לעתיד יתוקן מה שנראה בזה העולם כביכול למידותיו של הקב"ה יש גבול ותכלית

יש לדעת מה השייכות בין ענין מה שנגלה הקב"ה לאבות הק' ב'אל שדי' לענין הקמת הברית איתם, ואם הכוונה היא על נתינת הארץ לבדה צריך לדעת למה קרא אותה בשם 'הקמת הברית' שהרי עדיין לא הוקם הברית אלא שרק הובטחו על כך.

והנה נראה לפרש מה שאנו אומרים {בתפלת 'עלינו לשבח'} "לתקן עולם במלכות שדי", כי שדי הוא שאמר לעולמו די, שהיו רקיעים מותחים והולכין עד שגער בהם הקדוש ברוך הוא {עיין חגיגה שם}.

ולהבין זאת נראה לי שהוא, כי הפועל יחויב הוא שיוכר מעלתו בהפעולה שעשה, שיהיה איהו דמיון של הפעולה לפועל, וכיון שהשם ית' הוא בלתי בעל תכלית, היתה פעולתו ג"כ בלתי תכלית, וכעין שמצינו גבי עשרת הדברות שאמר הכתוב {דברים ה' י"ט} "קול גדול ולא יסף", ותרגומו ולא פסק, משום שדיבור היוצא מפי הקדוש ברוך הוא אין לו קץ, וגם עינינו הרואות שקול די' שיצא בעשרת הדברות לא פסק לעולם, כי זה הוא ההתעוררות שבא לו לאדם בכל יום, והמבין יבין.

לכן היו גם הרקיעים מותחין והולכין, כי היו נעשים בלתי גבול ותכלית, כעין מי שפעל אותם, הבורא ברוך הוא, אך גם זה ענין אלוקות, שיכול לשנות פעולתו החיובית, ולעשות את הנפעלים על ידו שיהיו כן בעלי תכלית, אף שזה שעשאם הוא בלתי בעל תכלית, ונקרא לכך 'אל שדי' שאמר לעולמו די, אשר בזה הראה אלקותו יתברך שמו ויתעלה שהיה יכול לשנות הפעולה מהמחויב.

והנה אם היה העולם בלי תכלית לא היה שום כפירה בעולם, והיו הכל על כורחם מודים על אלוהותו יתברך שמו ויתעלה אחרי שהיו רואים לעין השמש

{ספה"ק "אהבת ציון" לרביה"ק רבי נפתלי הירץ מסטרעליסק זי"ע}

לז"נ קש"ת רבינו רבי ישראל בן בקש"ת
רבינו רבי מאיר מדראהביטש זצוק"ל

ענין הקטף

דברים שנשא הרה"ח ר' שמעון זואלף קליין שליט"א
משב"ק דב"ק אדמו"ר מבעלזא שליט"א
בסעודת הילולא קדישא דרבינו הגה"ק מנהר"ם זי"ע
יום רביעי אור לכ"ג טבת האי שתא
בעיה"ק ירושלים תובב"א

תחילה וראש דיברו עכשיו כאן [בפרטיות] על אודות בנו של בעל הילולא, רבינו ישראל מדראהביטש זכר צדיק לברכה, ועל שאר הבנים להבדיל בין חיים לחיים הרה"צ רבי אשר והרה"צ רבי מרדכי זיסקינד, וכאשר רואים את הפירות, פרי צדיק, זהו שבח של האב.

כשבאים לדבר על הדראביטשער רב זכר צדיק לברכה, זה מאד קשה לעשות את זה, הייתי אצלי כמה וכמה פעמים בביתו, וכמה שראיתי בעיני איך שפעל גדולות ונצורות לכבוד הבורא יתברך, לכבוד התורה, ולכבוד החסידות, האיך שהיה יורד מדרגתו אל כל אחד ואחד, אני באופן אישי הייתי אברך צעיר, המדובר הוא לפני למעלה מחמישים שנה, זה זכרונות ישנים, אבל ננסה לעלות כאן חלק מהם.

אפשר לדבר מהרבה בחינות, אבל אני יקח את הנקודה שלי, מהמקום שאני ראיתי את הדברים, זכרונות ימים מקדם עוד בתל אביב, בכל פעם כאשר הוא היה נכנס לבעלזא, לביקור חג או בכל הזדמנות, הוא היה מאיר את המקום, - מאד מאד קשה לנסות ולתאר את מהותו של אותו צדיק, כולם הכירו אותו [לא כולם, אבל דור המבוגר יותר], אך להתבונן באיזה גדלות עצומה, באיזה חכמת התורה, באיזה מידות שהורות, באיזה פקחות, באיזה גאונות,

יש ווארט מהרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ זי"ע שאומר על דברי דוד המלך ע"ה {תהלים י"ד ב'} "ד' משמים השקיף על בני אדם לראות היש משכיל דורש את אלקים", היינו כי יש הרבה שדורשים את אלקים, אבל היש 'משכיל' דורש את אלקים, החכם מחוכם, עם גדלות, שיועד לדרוש את אלקים בהשכל ותבונה, חכם שיועד להשתמש בחכמתו בדרך הנכונה בדרך לדרוש את אלקים, זה כמעט אינו בנמצא - לכן חושבני כי אם אני יתחיל לדבר על אודותיו לא יהיה אפשר להסביר ולהעביר את גדלותו.

התחיל ולדבר על עשייתו למען כבוד שמים, אני לא יודע איפה להתחיל ואיפה לסיים, אני זוכר שכאשר הרה"ק בעל ה"לב שמחה" מגור ביקש ממנו להיכנס בעובי הקורה לעמוד בנשיאות הנהלת ישיבת חידושי הרי"ם, אף שלא היה לו שום מעלה בזה מצד עצמו, ולא קיבל בזה שום תועלת וטובה, נכנס במסירות עצומה למען כבוד שמים להגדיל תורה ולהאדירה.

גם אני זוכר את הקירבה העצומה שהיתה לו עם הרה"ק בעל האמרי חיים מויז'ניץ, וקשר מיוחד היה לו עם הרה"ק רבי אהרן מבעלזא, ובכליות כל בית בעלזא חייבת לו הכרת הטוב, לא סתם הכרת הטוב, אלא הכרת הטוב גדולה מאד.

אחרי ההסתלקות של הרה"ק מבעלזא, הוא פעל גדולות ונצורות להמשך של בית בעלזא, כיום אפשר כבר לדבר על זה, היו שנים קשות מאד, וכל מה שרואים היום בבית בעלזא לא מובן מאליו בכלל, באותם הימים היו צריכים לעמול בחכמה ובתבונה, והדראביטשער רב בחכמתו העצומה בעצה ותושיה פעל למען כבוד שמים, בלא שהיה לו שום תועלת כלל, והפליא עצה הגדיל תושיה האיך להרבות תורה וחסידות בישראל.

היום כבר בכל הקהילות רואים את הדברים האלה, שב"ה מעמידים דיינים ורבנים, מו"צ ותלמידי חכמים מופלגים, אבל באותם הימים זה לא היה דברים של מה בכך, העולם היה שמם, והדראביטשער רב במידותיו הטהורות, לא כדוגמת כל אחד שחושב להגדלת קהילתו בלבד, אלא כל מטרותיו היה לכבוד הש"ת, ולכן לא חשב על קהילתו לחוד, אלא פעל רבות להקמת קהילות וחסידות אחרות, - היה לו חשיבות עצומה לראות בפריחתה של בית בעלזא, ולהמשך דרכו של הרה"ק מבעלזא, כשבאו אליו וסיפרו לו על קושי שארע ראו כמה שהוא מיצר בצרתן וזה אצלו כמו צרתו שלו ממש, ולא רק זה אלא שפעל הלכה למעשה להביא רווחה והצלחה.

אני אישית ישבתי איתו באותם הימים שעות ארוכות לשמוע דעת תורתו וחכמתו, ונתפעלתי מלשמוע את פקחותו העצומה, האיך שהיה מוצא בכל צעד ושעל את הדרך הנכונה אשר יבור לו האדם, האיך להתרומם ולרומם קרן התורה, ובאיזה ישירות הוא הסתכל על כל ענין וענין.

המשך בעמ' 4 מדור 'קטפי גנוזות'

מעט צרי

אי' pek מנהר"ם?

בפרשתנו מסופר על שליחות ששולח הקב"ה את משה רבינו אל פרעה לפקוד עליו להוציא את עם ישראל מארץ מצרים, אך משה רבינו ממאן לקבל את השליחות, בטענה מעניינת אותה הוא אומר להקב"ה "הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתיים" - כשהקב"ה שלח את משה לפני כן להגיד לעם ישראל שהם עתידים לצאת ממצרים הם לא האמינו לו ולא קיבלו ואת דבריו, אי"כ מדוע ישמעוהו פרעה.

והקושיא גדולה בזה, שהרי הסיבה שבני ישראל לא שמעו אל משה, מפורשת בתורה משום שהיו במצב לחץ גדול ואי שקט נפשי, וכמו"ש 'מקוצר רוח ומעבודה קשה', משא"כ פרעה, הוא הרי לא בקוצר רוח ולא תחת עבודה קשה, מדוע שלא ישמע אותו?

אכן הרמב"ן מנסה לבאר את זה ומפרש כי משה רבינו לגודל ענוותנותו חשב כי עם ישראל לא שמע אליו בגלל אשמתו וכפי הנראה לא היה ראוי להיות המבשר של הגאולה, - אך דבריו צריכים ביאור גדול, מה שייך כאן ענוה? הרי הקב"ה שולח אותו ללכת לפרעה ולומר לו להוציא את בני ישראל ממצרים, והוא בא בטענה להקב"ה שפרעה לא ישמע אותו, והראיה, שבני ישראל לא שמעו אליו! האם משה רבינו לא ידע שיש חילוק גדול בין עם ישראל שקורס תחת הנטל של העבודה ואין לו דעת מיושב לקבל את דבריו, לבין פרעה מתרווח על כסאו בארמונו?

*

להבין את מה שמונח כאן נקדים את דברי הגמ' {עירובין נ"ד ע"ב} שמספרת סיפור נפלא, רבי פרידא היה לו תלמיד חלש, שכל דבר שהיה רבי פרידא מלמדו היה צריך לחזור על זה עמו ארבע מאות פעמים עד שהלה היה תופס את הדברים, יום אחד קראו את רבי פרידא לדבר מצוה, אך רבי פרידא המשיך ללמד את תלמידו כהרגלו ארבע מאות פעמים עד שיבין את לימודו של אותו היום, כאשר סיים עמו את הלימוד, ראה שהוא אינו יודע את הלימוד, שאל אותו רבי פרידא מה נשתנה היום מכל יום, השיב התלמיד, כי מאותו הרגע שקראו את הרב לדבר מצוה כבר היתה דעתי מוסחת, כי חשבתי שבכל רגע הרב יקום וילך לדבר מצוה, ולכן לא יכלתי לקלוט את הדברים, רבי פרידא לא יתייאש והתחיל ללמדו שוב עוד ארבע מאות פעמים, ויצאה בת קול ואמרה לו שיש בפניו ב' אפשרויות, האחד, שיוסיפו לו עוד ארבע מאות שנות חיים, הב', שהוא וכל בני דורו יזכו לחיי העולם הבא, ורבי פרידא בחר באפשרות השניה, ואמר הקב"ה תנו לו את שניהם!

הסיפור נפלא ומעורר השראה, אך נשאלה בה קושיא עצומה, למה רק באותה הפעם שרבי פרידא חזר על הלימוד ארבע מאות פעמים נוספות, אז זכה לאריכות ימים ועולם הבא, ומה עם כל יום ויום שבמסירות עילאית ועצומה חזר על הלימוד שוב ושוב, לא פחות מארבע מאות פעמים! האם על זה לבד לא היה מגיע לו את כל זה?

שאלה זו נשאלה להגאון בעל ה"חזון איש" זצ"ל שהשיב בפשטות: בוודאי שלא! ארבע מאות פעמים שהיה רבי פרידא חוזר עם התלמיד כל יום, זה לא היה מעלה ויתרון של רבי פרידא, זה הבסיס! למה? כי התפקיד של הרב הוא ללמד את התלמיד עד שהתלמיד יקלוט את הלימוד! וכל עוד שהתלמיד לא מצליח לקלוט את הדברים מחמת חוסר הדעת שלו, אז המחנך חייב בחובה גמורה לחזור שוב ושוב, עד שהתלמיד יתפוס את הלימוד - אבל באותו פעם שהתלמיד סתם הסיח את דעתו בלי סיבה אמיתית, והיה צורך לחזור שוב ארבע מאות פעמים נוספות, זה כבר היה מעלה שלא היה רבי פרידא מחוייב בה, וכשעשה את זה הוא זכה לברכות אלו.

*

מונח כאן יסוד גדול! משה רבינו יודע גם יודע שעם ישראל לא קיבל את דבריו ולא קלט את זה מחמת שהיו בקוצר רוח ועבודה קשה, אבל משה רבינו מסתכל במבט עמוק יותר ונוקב יותר, אם יש עלי תפקיד להעביר את המסר לתלמידים, לבני ישראל, ולא הצלחתי להעביר את המסר, יכול להיות אלף ואחד תירוצים, אבל בסוף, אחרי הכל, אני מעלתי בתפקידי שלי! אם התפקיד שלי היה להעביר את המסר הייתי צריך להצליח בכל מחיר, אין שום תירוץ שמצדיק את זה שהתלמיד לא קיבל את המסר.

לכן כשמשה רבינו רואה שעם ישראל לא קיבל את דבריו, נכון שהוא יודע שזה בגלל שהם היו בקוצר רוח ועבודה קשה, אבל עדיין לטענתו האשמה תלויה בו, הרי זה התפקיד שלי להעביר להם את המסר, ואם הם בקוצר רוח ועבודה קשה אז אני חייב לעשות הכל כדי להצליח להעביר להם את המסר למרות הכל!

המשך בעמ' 4

עשה לך שרף

מדוע יעקב אבינו ע"ה לא חשש מלישווא את אחות לבן? הנושא אשה צריך לבדוק באחותיה?

ויקה אהרן את אלישבע בת עמינדב אחות נחשון לו לאשה ותלד לו את נדב ואת אביהוא את אלעזר ואת איתמר {שמות ו' כג}, וברש"י "מכאן למדנו הנושא אשה צריך לבדוק באחיה".

וכך אמרו רבותינו ז"ל {ב"ב ק"י ע"א} "ממשמע שנאמר בת עמינדב איני יודע שאחות נחשון היא מה תלמוד לומר אחות נחשון מכאן שהנושא אשה צריך שיבדוק באחיה תנא רוב בניו דומין לאחי האם – המבואר מן הדברים כי על מנת לזכות בבנים טובים היה צריך אהרן הכהן להסתכל באחי האשה, כי רוב בנים דומין לאחי האם.

ודברים נפלאים כותב רבינו בחיי {בראשית כ"ד ג'} אודות המנהג שנהגו באילו קהילות להקריא בפני החתן את פרשת זיווגו של יצחק, וז"ל: "ועל כן הוקבע בישראל מנהג לקרוא פרשה זו לחתן ביום חתונתו להזכיר העם שייזוהר בנישואיו ושלא יקח אשה לשם יופי, שהרי הכתוב אומר 'שקר החן והבל היופי' ולא לשם ממון, כי השמון עשה יעשה לו כנפים כנשר יעוף לשמים, ולא לשם שררת הקרובים ובני משפחת שיחיה נעזר בהם ויכול להשתרר, לפי שהוא נכשל ונענש בכל אחת ואחת משלוש כוונות אלו, אבל יצטרך שתהיה כוונתו לשם שמים ושידבק במשפחה הגונה, לפי שהבנים נמשכים במדותיהם בטבע אחר משפחת האם, כי כן טבע היין להיות טעמו נמשך אחר הכלי אשר עמד בתוכו". ובספר חסידים {סי' שע"ח} כתב "יש דברים שהתירה תורה, ואם יעשה האדם יבוא לדין עליהם, שיש לו לאדם לחשוב שלא התירה אלא כנגד יצר הרע, כגון יפת תואר. ולפי שקלק דוד יפת תואר יצא ממנו איבולוש ונהרג הוא ונהרגו כמה נפשות עמו. וכן אדם שיכול לקחת אשה שצדיקים, ולקח אשה שאחיה רשעים, על זה יביאו אותו לדין שגורם לעצמו שבניו דומין לאחי האם".

צדקת כמותם, כי אז אין להם לחוש על אחיה, כי עדיף טפי לישוא אשה אשר היא עצמה צדקת, מאשר מישהי שאינה צדקת כל כך ואחיה צדיקים, משא"כ אצל אהרן הכהן שהיה באותה העת בנות הרבה מבנות ישראל מזרע יעקב, והיה יכול לשאתם, אז היה צריך לבדוק באחי האשה לראות עם גם המה ראויים.

ולפלא כי בשו"ע (אבהע"ז סי' ב') כתב שיש לו לאדם להשתדל לישוא בת תלמיד חכם, אך ענין זה של לבדוק באחיה לא הזכיר כלל, אמנם לקמן (סי' ג' סע"ה) כתב השו"ע לגבי מי שנשדך עם אשה ואחר כך המירה אחותה את דתה, שמוותר לו לבטל השידוכין שלא על דעת כן נשדך, ולכאורה היה משמע כי זה מפני שהנושא אשה יבדוק וכו', אך מתוך דבריו שם משמע ששם זה משום פגם משפחה וזילותא, והראיה ג"כ שהרי מדבר שם על שהאחות המירה דתה, ולא מצינו שהנושא אשה יבדוק באחותיה, אלא משום פגם משפחה היא, ויל"ע למה הזכיר השו"ע כלל זה דיבדוק באחיה.

וכן ג"כ נראה כי מקור דברי השו"ע שאמר שאפשר לו לבטל השידוך עם יצאה אחות המשדוכת מן הדת, הוא משו"ת הרא"ש {כלל ל"ד סי' א'}, ומלשונו שם משמע שהוא בגלל גם וכבוד המשפחה, שאם היה יודע זאת לא היה משדך עמה, ולא מחמת הנושא אשה וכו'.

אך בשו"ת מהר"ם בריסק {חלק א' סי' ק"ל} כתב לגבי כהאי גוונא, ודן בזה באריכות, ובתוך דבריו הזכיר דברי רבותינו ז"ל אלו שהנושא אשה יבדוק באחיה, ואף שגם בתשובתו מדבר על אחות הכלה שיצאה מכלל ישראל, וראה מזה כי סבר שמה שאמרו חז"ל הנושא אשה יבדוק באחיה היינו גם באחותיה! ולפי"ז אפשר שהשו"ע גם הוא מדבר מצד הנושא אשה יבדוק באחיה, שהוא גם באחותיה, וא"כ הוזכר דין זה להלכה בשו"ע.

אך לכאורה הדבר סותר את דברי הגמ' לעיל {שם ק"ט ע"ב} "לעולם ידבק אדם בטובים שהרי משה שנשא בת יתרו יצא ממנו יהונתן אהרן שנשא בת עמינדב יצא ממנו פנחס" – משמע מזה כי הגורם לזרע טוב הוא לישוא בת טובים, ולא בזכות נחשון גיסו זכה אהרן בזרע טוב, אלא בזכות עמינדב חתנתו זכה לכך.

ונראה כי באמת יש קדוה בלשון רבותינו ז"ל, שלגבי 'לעולם ידבק אדם בטובים' הביאו חז"ל דוגמא מאהרן שנשא את בת עמינדב ויצא ממנו פנחס, ולכאורה מדוע לא אמרו שיצא ממנו בנו אלעזר, ודילגו לבן בנו פנחס, וכן אצל משה שנשא את בת יתרו יצא ממנו יהונתן שהוא בן בנו גרשם, משמע כי הכה של 'להידבק בטובים' מפניו על הזרע, הלאה, לפעמים כמה דורות אחר כך, בני בניו וצאצאיו, לעומת הענין של רוב בנים דומים לאחי האם שזה משפיע על הבנים ממש ברור הראשון!

אלא שיש לתמוה דא"כ האין נשא יעקב את 'אחות לבן' ולא חשש מזה שהנושא אשה יבדוק באחיה, ואדרבה התורה מדגשת ואומרת כי היתה 'אחות לבן' ולא דרשינן שם כלום לגבי יבדוק באחיה.

והנראה כי הנה אם יש אשה כשרה וחסודה, ואחיה אינם ראויים, ולעומת זאת ישנה אשה אשר אחיה כשרים וראויים אך היא אינה כל כך ראויה כהראשונה, אזי בוודאי יש להעדיף את האשה הראשונה על פני בנים דומין לאחי האם, מ"מ בוודאי שאכ"כ שהבנים דומים לאם עצמה, ואם היא אינה כל כך כשרה וטובה יצאו הבנים כדוגמתה, רק שהכוונה בדברי חז"ל הוא כי אחר שבדק את האשה עצמה וראה מעלתה אזי יבדוק באחיה ג"כ.

ועל כן אצל יצחק ויעקב שנשאו ממשפחת בתואל ולבן, שהיתה האשה שלהם כשרה וצדקנית באופן שלא היתה

הגה"ק רבי יוסף כ"ץ זי"ע בעל ה"שארית יוסף" – ב' שבט ה'תק"ם

הוריו – אביו הצדיק רבי מרדכי גרשון כ"ץ זצ"ל ואמו מרת וועלקא ע"ה בת הגה"ק רבי יצחק קלויבר זצ"ל ראש ישיבה דוורמייזא ואב"ד פוזנא.. לידתו – נולד בשנת ה'רע"א בעיר קראקא.

נוו"ב – נשא את מרת שפרינצא ע"ה בת הגביר רבי משה עברליס ממשפחת אלטשולר מקראקא ז"ל.

פעילותו – נודע כאחד מגאוני הדור המופלגים, וכיהן כריש מתיבתא בעיר קראקא, שם הרביץ תורה לעדרים לאלפים ולרבבות, וכן ישב להורות את ישראל בדיני תורה יחד עם גיסו הרמ"א זי"ע והדיין המופלג אב"ד קראקא רבי משה לנדא זי"ע, ולאחר זמן עלה לכהן כאב"ד דמתא, מקרוב ומרחוק הפנו אליו שאלות, ונחשב לעמוד ההוראה בדורו.

תורתו – תשובות נדפסו בשו"ת שארית יוסף.

זרעו – בנו רבי תנחום דיין בקראקא, בנו רבי אהרן, חתנו רבי שלמה חריף אב"ד לבוב, חתנו רבי מרדכי יחיאל שרנצל, ועוד חתן נוסף שאין יודע שמו. הסתלקותו – נסתלק לגנוי מרומים ביום ב' שבט ה'שנ"א ומנו"כ בביה"ח העתיק בקראקא.

כיובל שנים כיהן הגאון רבי יוסף כץ בעל שו"ת "שארית יוסף" וגיסו של הרמ"א, כראש הישיבה דקראקא. במשך השנים נתרבו תלמידיו ותלמידי תלמידיו – והוא עודנו בחיים, זקן ויושב בישיבה. יצאו מתלמידיו לאסור על כלל תלמידי השארית יוסף לפתוח ישיבה במקומו ובאזורו, והחתימו את גדולי הדור על הנוסח הבא: "בהיות שהלכה רווחת בישראל שאין לתלמיד תפוס ישיבה ולקבוע לעצמו במקום רבו וקל וחומר לתלמיד תלמידו, לכן אנו החותמים מטה גוזרים על תלמידיו וקל וחומר לתלמידי תלמידיו לבל יהרסו ולא יתפסו ישיבה אפילו תוך ג' פרסאות לידתו. וכדי שלא יפול דין תורה ארצה ח"ו, כתבנו וחתמנו". נוסח זה מבוסס על דברי הגמרא בראש המסכת (לעיל ה, ב) כי תלמיד לא יורה הלכה במקום רבו אלא אם כן רחוק ממנו שלש פרסאות. כאשר הגיע נוסח זה לא אב בית הדין של פוזנא באותה תקופה – הגאון רבי אליעזר אשכנזי בעל "מעשי ה'", סירב לחתום עליו, משום שסבר שנוסח זה יצא שלא בידעת השארית יוסף – בשל כמה השגות שהיו לו על הכתוב שם, ולדבריו אין מניעה שתלמידיו של ה"שארית יוסף" יפתחו ישיבה אף בסמיכות מקום אליו. שכן בסוגיא בה מבואר (לעיל שם) שאין לתלמיד ההורות הלכה בפני רבו, אמרו עוד "אלא אם נטל רשות מרבו". וסבר בעל מעשי ה', כי נטילת רשות זו אינה אלא מפני הכבוד, והיינו שאין התלמיד צריך להמתין שרבו אכן יתן לו רשות, ודי בזה ששאל אותה מרבו. כמו כן לא היתה נוחה דעתו מהלשון 'הלכה רווחת בישראל'. לדבריו הלכה זו אינה רווחת כל כך, שכן רק הרמב"ם הוא שפסק כך (הלכות תלמוד תורה ה, ג), והוא שכתב שתלמיד הקובע לו מדרש הרי הוא חולק על רבו. אבל בהגהות הרמ"ך (לרבינו משה הכהן מחכמי לונלי) שם, משיג על הרמב"ם כי לא ידע מאין הוציא דין זה שקביעת ישיבה במקום רבו הרי היא כחולק על רבו. רבי אליעזר אשכנזי אף הסביר, שהרי מקור הדין של החולק עם רבו – מוזכר בסוגייתנו לגבי קורח, וקורח הלא לא קבע ישיבה ללימוד תורה, ואדרבה בשעה שכבר דרש ברבים היה זה כדי להלעיג על משה. ואם כן אין שייכות בין הקובע ישיבה במקום רבו – לחולק על רבו, ושלא כדברי הרמב"ם שקשר בין הענינים. הדברים הגיעו לפני ה"שארית יוסף" עצמו, והוא התיישב לכתוב מכתב תשובה ארוך לרבה של פוזנא (שו"ת "שארית יוסף" סימן ט). ראשית, תמה על רבי אליעזר אשכנזי מדוע מניח הוא את דבריו של הרמב"ם שכל בית ישראל נשען עליו – מפני הגהתו של הרמ"ך. בנוסף העיר לו שכתב כי בסוגייתנו למדו את דין החולק על רבו מקורח, והוא הלא לא קבע ישיבה במקום רבו – משה רבינו, כי כמדומה שכתב דברים אלו מתוך הזיכרון שהרי את דין החולק על רבו, לא למדה הגמרא מקורח ומהפסוק "לא עליכם תלונותינו כי אם על ה'", אלא מהפסוק הנאמר בפרשת פינחס על דתן ואבירם (במדבר כו, ט) בהצוות על ה' - 'בהמשך תשובתו ולאחר שהוכיח כי הנוסח אותו החתימו תלמידיו – מבוסס על אדני ההלכה, כותב השארית יוסף, כי עתה אין לו לרבי אליעזר לחשוש כי כל כך רחוק שהדברים נכתבו בשמו, ואדרבה "כל כי האי גוונא לימרוה בשמאי".

קטפי גנוזות

המשך 'עצי הקטף' עמ' 2

על הגדלות בעבודת השי"ת בגאונות וצדקות אין צריך לדבר כלל, כי בזה הוא היה מן המפורסמים ממש, אבל על המידות הטהורות שלו זה יש הרבה מה לדבר, ועל זה יש להזכיר ווארט על מה שנאמר במשנה {אבות ב' א'} "רבי אומר, איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם", ושואלים מה המעלה בזה שתפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם, ומבארים הענין כי יש מצוות שבין אדם למקום כגון תפילין ולולב וציצית מצה וכדו', וזה אין לזה שייך לאנשים אחרים, אבל יש מצוות שבין אדם לחבירו שבוה יש שני חלקים גם בין אדם למקום וגם בין אדם לחבירו, כי היא מצוה שציווה הקב"ה וממילא הוא בין אדם למקום וגם יש בזה תועלת לחבירו, בצדקה וחסד וכיוצא בו, ועל זהאומר רבי דאין אתה יודע שכרם של מצוות מה קלה ומה חמורה, הכל חשוב ואין דבר שהוא מעלה יותר מאחר, ועל כן אין קדימה למצוה אחת על חבירתה, אבל כאשר בא לאדם מצוה שיש בו תועלת רק בין אדם למקום ולעומת כן יש לו מצוה אחרת שיש בו תועלת גם בין אדם למקום וגם בין אדם לחבירו אז יש לו לבחור במצוה שיש בה שניהם, ועל זה אמר רבי 'איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם' כי דרך כלל לילך בה, כי הוא חייב לעשות כל מצוה, וכמו"ש שם "והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה שאין אתה יודע מתן שכרך של מצוות", אבל בזה יש לו האפשרות לבור לו הדרך להקדים מצוה אחת לחבירתה, והיא, 'כל שתפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם' היינו שיש בה גם בים אדם למקום וגם בין אדם לחבירו, אז צריך להקדימה.

אני חושב שהווארט הזה ראוי מאד לבעל ההילולא דער דראהביטשער רב זכר צדיק לברכה, על החלק של בין אדם למקום אי אפשר לדבר, אבל על החלק של בין אדם לחבירו, היום אנו נמצאים ברור שלדאבון לב, לא טוב לדבר חלילה רע על כלל ישראל, אבל אמרו רבותינו ז"ל 'תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם', זה דור שצריך לדאוג בכל הכח שלא יהיה ח"ו היפך מהענין הזה של מרבים שלום בעולם, לפרגן אחד לשני, לחזק איש את רעהו, לדאוג שלשני יהיה טוב, וזה היה אצל הדראביטשער רב ביתר שאת וביתר עוז, איך שלא

חשב על עצמו כלל, ואדרבה חיוק קהילות וחסידיות אחרות בכל הכח שיגדלו וגם יעשו פרי, העין טובה שלו אי אפשר לתאר מה שזה היה.

רק לאחרונה שמעתי מעשה מיהודי ר' חיים יקטר הבן של ר' יצחק יקטר ז"ל, היה יהודי באנטווערפן ר' שמערל לנדא, איני יודע אם הוא היה קרובו או לא [הערות הרה"צ רבי מרדכי יוסקינד לנדא שליט"א בן רבינו מהר"ם זצוק"ל – לא, הוא לא היה קרוב, אבל הוא התפלל אצל אאמו"ר זצוק"ל] הוא רצה לכתוב פעם אחת ספר תורה והוא פנה לחפש סופר ירא שמים, והוא בדק סופר שהיה חסר פרנסה, ככה הוא יכל גם להחזיק תלמיד חכם, ובאמת הם סיכמו על מחיר והוא נתן לו צ"ק על החשבון.

ור' שמערל הזה היה לו בן ר' יהודה שהיה אדריכל, והוא קח אחריות על הכל, והוא דאג לעצי חיים יפים, והוא רצה לברוק בעצמו גם את הכתב והכל, לעבור עמוד אחרי עמוד שהכל נכתב בצורה טובה ונאה, אבל הסופר לא מסכים הוא אמר, אני לא יכול לכתוב את הספר תורה עם לחץ, לברוק כל הזמן אם זה טוב או לא, כדי שתוכל לעבור אחרי כל עמוד, זה בשבילי כל הסיפור הזה.

ולא היה הרבה ברירה, ולא ידעו מה עושים כאן, כי הוא היה סופר ראוי וחשוב, ור' שמערל מאד רצה אותו, אבל לא ידע מה לעשות כי הבן שלו רצה להיות המפקח של הכתיבה, והסופר לא מסכים בשום פנים, והדברים הגיעו לדראהביטשער רב, אשר קרא לשני הצדדים, ובחכמתו הסביר לבן שאינו צריך להיות הוא המפקח על הסופר, עד שהלה יצא בהרגשה טובה והבנה ברורה כי עדיף ונכון לו שלא יהיה המפקח של הסופר, וכך הסתדרו הדברים ובאו על מקומם בשלום.

מה שאני רוצה להביא מתוך זה הוא החכמת התורה שלו שהיתה עד אין לתאר ואין לשער, כמה מחלוקת הוא מנע בעם ישראל, אני לא מדבר על זמנים שעוד לא הכרתי מקרוב. אלא בזמנים שאני הייתי נוכח ויודע, אצל כל גדולי ישראל כאשר הדראהביטשער רב היה אומר מילה, המילה שלו היתה חשובה ביותר.

כמה שלא היה חס על כבודו וטורח למעלה מכוחותיו לפעול למען השלום, בכל מיני מקומות שנודע לו שיש איזה ענין של מחלוקת לא חס על עצמו מלהכניס את עצמו בעובי הקורה, אפילו שידע שהוא יכול להיכותות ח"ו.

הרבה יכולים להעיד כמה הוא פעל עבור כל אדם בפרטיות, דברים עצומים מאד – על הזכות העצומה שלו ממששים וגודלים דורות על גבי דורות, ובאמת רבים מגדולי ישראל יש להם הכרת הטוב מופלגת אליו על דברים גדולים שעשה למען הדור.

ד' יעזור שיהיה מליץ יושר על כל עם ישראל, ונשמחו צרורה בצרור החיים עם הצדיקים והצדיקניות, ונוכה בקרוב לשבת בסעודת הילולא עמו יחד בצוותא חדא, שיראה עין בעין את הפירות, ראה גידולים שגידלת, בביתא גואל צדק במהרה בימינו אמן.

המשך – מעט צרי

לכן אומר משה רבינו "הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה, ואני ערל שפתים" נתבונן בזה רגע אחד – משה רבינו היה כבד פה וכבד לשון! כשהוא לא רוצה ללכת לדבר עם בני ישראל הוא משתמש בביטוי הזה, כמו שנאמר {שמות ד' י'} ויאמר משה אל ד' בי אדני לא איש דברים אנכי גם מתמול גם משלשם גם מאז דברך אל עבדך כי כבד פה וכבד לשון אנכי, לעומת זאת כשהוא מדבר כאן על שלא שומעים אליו, הוא משתמש בביטוי אחר לגמרי 'ערל שפתים', מה פשר המשמעות בביטוי זה? למה הוא לא משתמש בביטוי הרגיל שלו 'כבד פה וכבד לשון' – השפתים מבטאות את ההסברה שהאדם מסביר את מה שהוא רוצה לומר לשומעים, השפתים הוא החלק החיצוני של הפה, הוא מסמל את העברת הדברים מהרב/ המחנך/ הדרשן לציבור השומעים, משה רבינו רואה שעם ישראל לא קיבל את דבריו הוא מאשים את עצמו ואומר 'אני ערל שפתים' היינו הבעיה היא בי שלא הצלחתי להעביר להם את המסר, מעלתי בתפקי שלי!

כי התפקיד של המחנך הוא להעביר את המסר לפי כוחותיו של התלמיד ולפי יכולתיו עד שהוא יקלוט, וא"כ לא מועיל שום תירוץ בעולם, לא של 'קוצר רוח' ולא של 'עבודה קשה', בסוף אחרי הכל זה התפקיד של המחנך לדעת למצוא את הפתח הנכון ללב של התלמיד.

שהשמחה במעונם

נשגר בזאת ברכת מזלא טבא וגדיא יאה ליידינו היקרים

הר"ר יצחק ידידיה לאו הי"ו ולאביו הרה"ג משה חיים לאו שליט"א מרבני נתניה ולזקיניו הגאון רבי ישראל מאיר לאו שליט"א תל אביב – לשעבר הרה"ר ולחותנו הנגיד הר"ר יעקב מאירוביץ שליט"א – ירושלים להולדת הבת / הנכדה / הנינה בשעטו"מ

*

הרה"ח רבי יוסף יוזפא פרענקיל שליט"א – ב"פ לנישואי הבת בשעטו"מ

כה יתן ד' וכה יוסף שפע רב ממועון הברכות ואך טוב וחסד ירדפוכם כל הימים

כסא דנחמתא

בצער רב הננו משתתפים באבל על הסתלקותו של האי גברא יקירא ותיק ועושה חסד הר"ר רבי אברהם יהושע העשיל שפירא ז"ל

מבורו פארק

בזאת נשגר ברכת תנחומים לאביו

יבדלחט"א אדמו"ר מנאראל שליט"א

ולאחיו היקרים

הרה"צ רבי אהרן שפירא שליט"א

והרה"צ רבי זלמן שפירא שליט"א

ולכל המשפחה הרוממה

המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים ולא תוסיפו דאבה עוד, שלא ישמע עוד שוד ושבר בגבולכם, ובנחמת ציון וירושלים תנוחמו ושמחת עולם על ראשיכם

הפצת הגליון נדבת ידידינו

הר"ר נתן אפלבונים הי"ו

לע"נ אמו מרת רוחמה

בת הר"ר נפתלי ע"ה

נלב"ע ב' שבט ת.נ.צ.ב.ה.

הפצת הגליון נדבת ידידינו הנכבדים

משפחת הימלפרב שיחי

לע"נ זקינם

הר"ר אברהם בן הר"ר יצחק יעקב

וסרצוג ז"ל הי"ד

נעק"ד ה' שבט תש"ב

ת.נ.צ.ב.ה.

הפצת הגליון נדבת ידידינו

הר"ר חי חיים אביחי בן שושנה

שלום הי"ו להצלחה בכל הענינים

ולרפו"ש לאביו הר"ר ניסים

בן מטילדה שיחי בתושח"י

י"ר"ע ע"י מכון "מרגניא דרבי מאיר" – דראהביטש

להערות והארות – לתרומות – ולהצטרפות לרשימת התפוצה

נא לפנות לדוא"ל mdm1038@gmail.com או לטל' 0548421038